

Trafikmedicinsk överblick av tillämpade teorier och metoder

Studenters examensarbeten om polis- och ambulanspersonal

Jörgen Lundälv

Jörgen Lundälv, Docent i socialt arbete vid Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet. Docent i trafikmedicin vid Institutionen för kirurgisk och perioperativ vetenskap, enheten för kirurgi, Umeå universitet. E-post: jorgen.lundalv@socwork.gu.se

Inom den högre utbildningen har det under perioden 2003-2020 redovisats ett betydande antal examensarbeten där studenter har uppmärksammat trafiksäkerhet, utryckningskörning och risktaganden i samband med transport och förflyttning i vägtrafiken. I studien har totalt 38 examensarbeten analyserats utifrån ett trafikmedicinskt perspektiv på ämnesval, tillämpade teorier/begrepp och vetenskapliga metoder. 17 uppsatser fokuserade på ambulanspersonal medan övriga vetenskapliga arbeten behandlade polispersonalens arbetsvillkor. Studenternas ämnesval beskrivs utifrån en vetenskaplig grundstruktur den så kallade Haddonska matrisen. Ett resultat av analysen visar att det funnits ett stort intresse för såväl trafiksäkerhet som skadeförebyggande arbete och insatser. Artikeln avslutas med diskussionsfrågor om utmaningar med fortsatt fokus på riskmedvetenhet och förebyggande perspektiv på riskmedvetenhet och utryckningskörning med polisfordon och ambulansfordon.

During higher education, a significant number of degree reports have been reported during the period 2003-2020, where students have paid specific attention to traffic safety, emergency driving and risk-taking in connection with transport and relocation in road traffic environment. In the study, a total of 38 degree reports were analyzed from a traffic medicine perspective on subject choice, applied theories/concepts and scientific methods. 17 degree reports focused on ambulance personnel while other scientific work dealt with the working conditions of police personnel. The students' choice of subject is described on the basis of a basic scientific structure, the so-called the Haddon matrix. A result of the analysis shows that there has been a great deal of interest in road safety as well as injury prevention work and initiatives. The article also include questions about challenges with a continued focus on risk awareness and preventive perspectives and emergency driving with police vehicles and ambulance vehicles.

Inledning

Inom den högre utbildningen vid högskolor och universitet skriver varje termin ett stort antal studenter i skilda utbildningsprogram vetenskapliga arbeten. Benämningarna skiljer sig åt som exempelvis fördjupningsarbete, uppsats (kandidatuppsats, C-uppsats, D-uppsats, magisteruppsats, masteruppsats, examensuppsats), examensarbete, självständigt arbete eller vetenskapligt arbete. Dessa arbeten produceras av studenterna på olika nivåer inom akademien och föregås av kurser och utbildning i vetenskaplig metod och akademiskt skrivande. Under senare år har det genomförts flera olika studier av studenters vetenskapliga skrivande och uppsatsskrivande (Nikku, 2013; Råde, 2014; Thorsson & Holmer, 2015; Zackariasson, 2019). En svensk undersökning om inriktning och kvalitet i examensarbeten i olika folkhälsovetenskapliga utbildningar konstaterade att det fanns svårigheter att ”balansera det flervetenskapliga med att nå ett fördjupat kunskapsinnehåll” (Fredén et al, 2017:293). I litteraturen har också framförts olika aspekter över hur ”metod- och metodologifrågor kommit i skymundan” (Höijer, 2004:3). Bland annat har kritik riktats mot bristfälliga kvalitativa studier något som exempelvis forskaren Birgitta Höijer för fram:

”Man skaffar sig informanter genom att utgå från sina egna nätverk av kontakter och slamsuger sin omgivning på tips om lämpliga personer. En intervjuundersökning tycker sig också vem som helst kunna göra utan utbildning och kompetens i intervjumetodik. Den svåra konsten att intervjua som kräver såväl teoretiska insikter som gedigen erfarenhet bagatelliseras och vardagskompetens får ersätta professionell kompetens” (Höijer, 2004:4).

Föreliggande artikel har som syfte att beskriva hur studenter inom den högre utbildningen i Sverige fokuserat sitt vetenskapliga skrivande på ett av vår tids stora folkhälsoproblem: trafikskadorna med särskild inriktning på utryckningskörning och riskmedvetenhet för polispersonal och ambulanspersonal. Syftet med undersökningen har varit att särskilt undersöka hur och på vilket sätt som studenterna behandlat trafiksäkerhet, polispersonalens och ambulanspersonalens utryckningskörning och risktagande i vägtrafiken. Avgränsningen i studien har varit att endast beskriva vilka tillämpade teorier, begrepp och vetenskapliga metoder som använts i uppsatser och examensarbeten under åren 2003-2020. Avsikten med undersökningen är att kunna göra en översiktlig sammanställning och beskrivning av vilka faktorer som studenterna ansett vara betydelsefulla för att reducera skadehändelser och risker med särskilt fokus på utryckningskörning. Syftet med studien har därtill varit att se hur dessa faktorer förhåller sig till en vetenskaplig grundstruktur som utvecklats av William Haddon, den så kallade Haddonska matrisen (Haddon W Jr, 1980a; Haddon W Jr, 1980b). Avsikten med studien har inte varit att bedöma de vetenskapliga arbetena utifrån lärandemål,

utbildningsplaner eller utifrån målen i Högskoleförordningen. Snarare har syftet varit att erhålla en överblick av utvecklingen under de senaste två decennierna.

Vetenskapliga studier inom området har under en lång rad av år fokuserat på utbredning, förekomst, etiologi och prevention. Hur kan man på effektiva sätt förebygga skadehändelser i vägtrafiken? Ämnet trafikmedicin är i sig ett tvärvetenskapligt (flervetenskapligt) ämne som innebär att flera perspektiv kan anläggas på folkhälsoproblemet trafikskador (Lundälv, 2009; Lundälv, 2012a; Lundälv, 2012b; Lundälv, 2016a; Lundälv, 2016b). Internationellt och nationellt har trafikskadorna uppmärksammats ur en rad olika perspektiv (Evans, 1991; Björnstig, 2004).

Metod och material

Det empiriska materialet består av totalt 38 uppsatser och examensarbeten under perioden 2003-2020. Samtliga texter har påträffats vid sökningar i olika databaser där de finns publicerade. De databaser som använts vid sökning har varit databaserna DiVA, Uppsatser.se, databasen ”Uppsök – examensarbeten och uppsatser i fulltext” och Kungliga bibliotekets databas Libris.

De vetenskapliga arbeten som ingår i studien är författade av studenter på Polisprogrammet, Risk- och krishanteringsprogrammet, Specialistsjuksköterskeprogrammet (ambulanssjukvård), Juristprogrammet och inom flera skilda vetenskapliga ämnen vid högskolor och universitet i Sverige. Fördelningen av antalet uppsatser, examensarbeten samt ämnestillhörighet framgår i Tabell 1 respektive Tabell 2.

Tabell 1. Undersökningsmaterialet: uppsatser och examensarbeten under perioden 2003-2020 inom den högre utbildningen.

Uppsatsperiod	Antal	Procent
2003-2007	11	28.9
2008-2012	8	21.0
2013-2017	13	34.2
2018-2020	6	15.8
Totalt:	38	

Tabell 2. Undersökningsmaterialet: uppsatser och examensarbeten under perioden 2003-2020 inom den högre utbildningen i Sverige. Texter fokuserade på trafiksäkerhet, uttryckningskörning och risker i vägtrafiken. Texternas ämnestillhörighet, författarkonstellationer och könstillhörighet. (N=38 uppsatser).

Ämnestillhörighet	Absoluta tal	Procent
Polisutbildning	13	34.2
Kognitionsvetenskap	3	7.9
Juridik	2	5.2
Psykologi	2	5.2
Teknik	1	2.6
Arbetsvetenskap	1	2.6
Omvårdnad	12	31.6
Kriminologi	1	2.6
Riskhantering	2	5.2
Management och etik	1	2.6
Totalt:	10 ämnen	
Typ av uppsats		
Examensarbete	15	39.8
Fördjupningsarbete	12	31.6
D-uppsats	1	2.6
Kandidatuppsats	4	10.5
Självständigt arbete	2	5.2
Magisteruppsats	2	5.2
Masteruppsats	2	5.2
Författarkonstellation		
Ensamskrivare	11	29.0
Två författare	27	71.0
Totalt:	38 uppsatser	
Kön		
Kvinnor	23	35.4
Män	32	49.2
Både kvinnor och män	10	15.4
Totalt:	65 studenter	
Lärosäten		
Umeå universitet	18	47.4
Högskolan Trollhättan	1	2.6
Linköpings universitet	2	5.2
Lunds universitet	3	7.9
Stockholms universitet	1	2.6
Karolinska Institutet	1	2.6
Linnéuniversitetet	3	7.9
Luleå tekniska universitet	1	2.6
Malmö universitet	1	2.6
Högskolan i Gävle	3	7.9
Karlstads universitet	2	5.2
Sophiahemmets högskola	2	5.2
Mittuniversitetet	1	2.6
Totalt:	13 lärosäten	

Nollvisionen i vetenskapliga arbeten

År 1997 antog Sveriges riksdag den så kallade Nollvisionen, som allt sedan dess varit en ledstjärna i det nationella trafiksäkerhetsarbetet (Belin et al, 2012; Johansson, 2019; The Swedish Government, 1997). I studenternas uppsatser under perioden 2003-2020 har naturligtvis trafiksäkerheten och olika trafiksäkerhetsperspektiv varit utgångspunkten. Nollvisionen, trafiksäkerheten och trafikskadorna utgör själva kontexten. När studenterna väljer uppsatsämne kan de antingen välja att skriva enskilt eller tillsammans med någon studiekamrat. I de 38 uppsatser som analyserats framgick det att totalt 65 studenter stod som författare till texterna. En majoritet av uppsatserna (71%) var skrivna av två författare. De två ämnestillhörigheter som dominerade var studenter som tillhörde antingen polisutbildningen (polisprogrammet) eller utbildning inom omvårdnad (ambulans).

Studenter väljer vetenskaplig metod

Samtliga uppsatser som författats under undersökningsperioden har bestått av sådant empiriskt material som studenterna själva insamlat inom ramen för den egna forskningsprocessen. Ett eget insamlat empiriskt material är en styrka och inom det folkhälsovetenskapliga området och utbildningarna har tidigare konstaterats att detta varit tämligen vanligt (Fredén et al, 2017).

En genomgång av uppsatserna och de vetenskapliga arbetena inom ramen för denna studie visar att den vanligaste metoden utgjordes av kvalitativ metod (63.1%). Det var framförallt intervjuer som studenterna hade genomfört i sina undersökningar. Likaså var det kvalitativa analysmetoder som hade använts. Ett anmärkningsvärt resultat vid genomgången visade emellertid att det var påfallande många arbeten som inte innehöll några närmare och utförligare beskrivningar av vilken analysmetod som hade använts (63.1%). Studenternas val av analysmetod framgår i Tabell 3.

Teorier och vetenskaplig grundstruktur

I de olika vetenskapliga arbeten som studenterna producerat under de två decennierna återfanns teoretiska utgångspunkter som omfattade olika teorier och begreppsbyggnader inom främst trafiksäkerhetsområdet men även inom ämnesspecifika områden och fält. Exempel på begrepp och teorier inom trafiksäkerhetsområdet som användes var skaderisk, säkerhetstänkande, trafiksäkerhet, förarprestation, förarbeteende, säkerhetskultur, mänskliga felhandlingar, systemmodell, riskperception, trötthet, begreppet MTO (människa-teknik-organisation), Nollriskteori, olycksmodeller, prevention, Haddons matris, simulator och körförmåga. Teori- och begreppsanvändningen var tydlig och preciserad i

Tabell 3. Studenternas val av metod, insamlingsmetoder och analysmetoder.

Variabel	Antal	Procent
Val av metod		
Kvalitativ metod	24	63.1
Kvantitativ metod	9	23.4
Metodtriangulering	5	13.1
Insamlingsmetoder		
Intervjuer	21	55.3
Enkäter	12	31.6
Webbenkäter	1	2.6
Fokusgrupp	1	2.6
Dokument	3	7.9
Litteraturstudie	6	15.8
Val av analysmetod		
Kvalitativ innehållsanalys	6	15.8
Dokumentanalys	2	5.2
Grundad teori	1	2.6
Tematisk analys	2	5.2
Rättsdogmatisk metod	1	2.6
Fenomenografisk metod	1	2.6
Narrativ analys	1	2.6
Framgår ej	24	63.1

de arbeten som beskrev och problematiserade de olika trafiksäkerhetsbegreppen. I de vetenskapliga arbeten som fokuserad på utryckningskörning för polispersonal användes ytterligare begrepp som exempelvis yrkesutövning, brådskande yrkesutövning, trängande fall, behovs- och proportionalitetsprincipen, legalitetsprincipen, nödvärn vid förföljande, nödbestämmelse, förföljande och stämplingsteorin. I uppsatser som behandlade utryckningskörning och olyckor med ambulanspersonal och ambulansfordon utgick studenterna från teorier och begrepp som arbetsförmåga, hälsoproblem, arbetspass, arbetsmiljö, trafiksäkerhet, sömnbrist, trötthet, dygnsrytm, Betty Neumans systemmodell, primär-sekundär- och tertiär omvårdnad, omsorg, vårdmiljö, livsvärld, systemteori, stress, patientsäkerhet, coping, personcentrerad vård, prevention, Hadsons matris, simulator, körförmåga och protokollutveckling.

En övervägande majoritet av studenternas texter utgick ifrån olycksbegreppet. Begreppet olycka (trafikolycka, ambulansolycka o.s.v.) användes istället för andra trafikmedicinska begrepp som till exempel kollision, krasch, incident eller skadehändelse.

En vanligt förekommande vetenskaplig grundstruktur vid olycksanalys och skadeförlopp är den så kallade Haddons matrix (Haddon, 1980a; Haddon, 1980b). Haddons matrix består av de tre faktortyperna: mänskliga faktorer (human factors), fordonsfaktorer (vehicle factors) och omgivningsfaktorer (environmental factors). I matrisen återfinns också tre typer av tidsfaser nämligen Pre-krasch (tiden före krasch), krasch-fasen (tidpunkt vid kraschögonblicket/kraschhändelsen) och slutligen Post-crash (tiden efter krasch). De allra flesta av uppsatserna fokuserade på mänskliga faktorer i den första tidsfasen. De mänskliga faktorernas betydelse omfattar bland annat sådana faktorer som utbildningens betydelse och attityder. I litteraturen om uttryckningskörning, risktagande och iakttagandet av särskild försiktighet har de mänskliga faktorerna behandlats bland annat av Gordon Sharp (Sharp, 1997; Sharp, 2014). I matrisen som innehåller totalt nio celler var det fem celler som inte behandlades i uppsatserna. Dessa celler utgjordes av följande kombinationer: Människa-krasch, Människa-Post-krasch, Fordon-Post-krasch, Omgivning-krasch och slutligen Omgivning-Post-krasch. Matrisen åskådliggörs i Figur 1 där de olika vetenskapliga arbetena finns insorterade efter faktor respektive fas. Figur 2 åskådliggör de olika komponenterna som ingår i Haddons vetenskapliga grundstruktur.

Fas	Människa	Fordon	Omgivning
Pre-krasch	(1), (2), (3), (5), (7), (8), (9), (10), (11), (14), (16), (17), (18), (20), (21), (22), (23), (24), (25), (27), (28), (29), (31), (33), (36), (37)	(1), (6), (12), (38)	(26), (30), (32), (34)
Krasch	-	(4), (13), (15), (19), (35)	-
Post-krasch	-	-	-

Figur 1. Haddons matrix. Studenters uppsatser och examensarbeten i olika ämnesdiscipliner utifrån faktorerna i William Haddons matrix. Siffran anger specifik uppsats och examensarbete under perioden 2003-2020 (återfinns i referenslistan).

Fas	Mänskliga faktorer	Fordonsfaktorer	Omgivningsfaktorer
Pre-krasch	Kön/ålder Utbildning Attityder Reflekterande kläder Alkoholpåverkan Demens	Slitna däck Dåligt ljus på fordon Defekter i fordon	Gatu-vägutformning Lagar och hastighetsbegränsningar Trafikövervakning
Krasch	Kroppens rörelse Vävnandernas styrka Bilbältesanvändning	Krocksäkerhet Bilbälte-/krockkudde (airbag)	Säkerhet i vägens omgivning Farliga vägräcken och hårda stolpar/pelare
Post-krasch	Första hjälpen av andra trafikanter (initial hjälp) Access till medicinsk och rehabiliteringsmässig service	Brandsäkerhet efter krasch Bränsleläckage	Prehospital och hospital traumavård

Figur 2. Haddons matris som vetenskaplig grundstruktur.
Källa: (Haddon, 1980a; Haddon, 1980b; Lundälv, 2011:137).

Hägrande vidare forskning – en (outtalad) viljeyttring

I studenternas vetenskapliga arbeten finns många intressanta och viktiga resultat. Förutom deras egen uppsatsprocess och läroprocess, har deras undersökningar utmynnat i flera intressanta trafikmedicinska resultat och iakttagelser. I uppsats-sammanhang ingår att i avslutningen av det vetenskapliga arbetet, diskutera sitt resultat i ljuset av den tidigare forskningen. Men det räcker inte med detta. Här hägrar också möjligheterna att lämna tydliga och intressanta avtryck inför framtiden nämligen att avge förslag till vidare forskning. Att föreslå nya frågor för den vidare forskningen är något som studenter ibland upplever som svårt. Men samtidigt är detta en utmanande del i den sista fasen i uppsatsprocessen.

I de vetenskapliga arbeten som jag studerat närmare inom ramen för föreliggande studie, kan jag konstatera att studenterna i de skilda ämnena lämnat förslag på forskningsfrågor. Det är både positivt och lovbart inför framtiden. Men i 21 av de 38 vetenskapliga arbetena saknas sådana förslag på fortsatt forskning vilket kan ses som anmärkningsvärt ur flera perspektiv. Här borde studenter i mycket större utsträckning motiveras såväl under sin grundutbildning, kurser i vetenskaplig metod men också av sina handledare under själva uppsatsprocessen att lämna sådana kunskapsbidrag i sina examensarbeten. I en uppsats skriver författarna om vikten av fortsatt forskning. De skriver: ”För att belysa patientens upplevelse av omvårdnad när ambulanspersonalen arbetar tjugofyra - och tolvtimmarskift behövs fler kvalitativa studier utföras. För framtida forskning

behöver också kompletterande kvantitativa studier för att kunna dra slutsatser om det är fler patienter som hamnar på rätt vårdnivå när ambulanspersonalen arbetar kortare arbetsskift” (s.26 i Junkka och Winqvist, 2015). Ett annat kunskapsbidrag med två studenter som föreslår frågor för vidare forskning handlar om polisbilskörning. De båda studenterna skriver följande: ”Intressant för framtida forskning vore att med fler deltagare undersöka huruvida de presenterade typnarrativen i den här studien återkommer och om det är så, undersöka på vilket sätt de liknar och skiljer sig. I en sådan studie vore det även intressant att lyfta fram bisittande kollegors betydelse för utryckningskörningens utkomst och upplevelse för föraren. Beslutsfattande under utryckningskörning är ett annat område som skulle gynnas med mer forskning. Det finns få studier som studerar hur utryckningspersonal fattar beslut under själva körsträckan mellan A och B. Som ett komplement till kvalitativ forskning om utryckningskörning vore det även intressant att via neurofysiologisk forskning, undersöka och förstå de underliggande mekanismer som sker i hjärnan vid användandet av körsimulatorer” (s.33 i Axelsson och Mörtvik, 2017).

Avslutning

Ämnet trafikmedicin är ett multidisciplinärt ämne som ger och skapar goda förutsättningar för analyser och uppföljning av trafikskadorna i vårt samhälle. Den här artikeln har framförallt fokuserat på uppsatser och vetenskapliga arbeten vid den högre utbildningen i Sverige under två decennier. Fokus har varit på de arbeten som koncentrerat sig på utryckningskörning och risker för transport och förflyttning med utryckningsfordon som polisfordon och ambulansfordon. De empiriska material som studenterna insamlat, bearbetat och analyserat i sina arbeten har haft hög relevans för det trafikmedicinska perspektivet. Samtliga arbeten har kunnat relaterats till den så kallade Haddonska matrisen vilket gjort det möjligt att identifiera vilka fält och områden som hittills inte rönt lika stort intresse hos uppsatsförfattarna. Här skulle det finnas betydande möjligheter och utmaningar för studenter i framtiden att angripa nya forskningsfrågor inom området. Det finns mycket kunskap om risker, skadepreventiva faktorer, utbildning och miljöfaktorer när det handlar om hur exempelvis samhällsviktiga transporter kan ske säkrare. Studenternas uppsatser och examensarbeten skulle i framtiden även kunna kommuniceras ut i större utsträckning i olika verksamheter och diskuteras utifrån vidare kunskaps- och utvecklingsbehov. Användandet av olika metoder skulle även kunna breddas till att inbegripa såväl kvalitativa som kvantitativa metoder. Metodtriangulering skulle kunna vara en sådan väg bland många. Det trafikmedicinska landskapet ligger framför oss och inväntar kommande uppsatsprojekt och akademiskt skrivande.

Referenser

- Belin, M-Å, Tillgren, P, Vedung, E. (2012). Vision Zero: a road safety policy innovation. *International Journal of Injury Control and Safety Promotion*, 19(2):171-179.
- Björnstig, U. (2004). Bättre vetenskapligt underlag behövs för trafiksäkerhetsåtgärder. *Klinik och vetenskap. Läkartidningen*, 101(24):2117-2119.
- Evans, L. (1991). *Traffic safety and the driver*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Fredén, L., Tillgren, P., Wall, S. (2017). Vilken inriktning och kvalitet har examensarbeten i svenska folkhälsovetenskapliga utbildningar? *Socialmedicinsk Tidskrift*, 3:293-300.
- Haddon, W Jr. (1980a). Options for the prevention of motor vehicle crash injury. *Israel Journal of Medical Sciences*, 16:45-68
- Haddon, W Jr. (1980b). Advances in the epidemiology of injuries as a basis for public policy. *Public Health Reports*, 95:411-425.
- Höijer, B. (2004). Håller metodkvaliteten på att utarmas? *Medie- och kommunikationsforskningens metoder och metodologi*. Artikel. FSMKs symposium, s.3-7. https://www.nordicom.gu.se/sites/default/files/kapitel-pdf/184_003-007.pdf (hämtad 2021-05-17)
- Johansson, R. (2009). Vision zero – Implementing a policy for traffic safety. *Safety science*, 47(6):826-831.
- Lundälv, J. (2009). Trafikmedicinskt språkbruk i svensk kontext – Från ett trafikskadeperspektiv. *Nordisk Försäkringstidskrift (NfT), Scandinavian Insurance Quarterly*, 3:1-10.
- Lundälv, J. (red.). (2011). *Utryckningsföraren*. Gävle: Meyers förlag.
- Lundälv, J. (2012a). Trafiksäkerhetsarbete och trafikskador: Ett aktuellt multidisciplinärt kunskapsläge och framtidsutsikter om att förebygga skador hos vägtrafikanter. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 89(6):459-461.
- Lundälv, J. (2012b). Polisaspiranten och utbildningsansvaret – polisbilskörningens dilemman och värdegrund. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 6:490-499.
- Lundälv, J. (2016a). Biljakter och dödlig skador i Sverige – en retrospektiv studie av konsekvenser av biljakterrelaterade krascher. *Socialmedicinsk Tidskrift*, 2:166-176.
- Lundälv, J. (2016b). Mellan larm och ankomst på hämtplats. Ambulanskörning och riskmedvetenhet (kapitel 11), s.128-133 i Suserud, B-O och Lundberg, L (Red.). (2016). *Prehospital akutsjukvård*. Andra upplagan. Stockholm: Liber AB.
- Nikku, N. (2013). Uppsätsetik – om etik och problematik i studenters självständiga arbeten. *Högre Utbildning*, 3(2), 103-116.
- Råde, A. (2014). Ett examensarbete för både yrke och akademi – en utmaning för lärarutbildningen. *Högre Utbildning*, 4(1), 19-34.
- Sharp, G. (1997). *Human Aspects of Police Driving*. Scottish Police College. Alloa, Kincardine: Scottish Police College.
- Sharp, G. (2014). *Going for a Spin. The Ups and Downs of an Aerospace doctor*. Mereo Books.
- The Swedish Government Bill 1996/97:137. *Vision Zero and the Traffic Safety Society*. Stockholm.

- Thorsson, S., Holmer, B. (2015). Att arbeta tillsammans – utvärdering av nytt kursupplägg av examensarbeten. *Högre Utbildning*, 5(2), 121-125.
- Zackariasson, M. (2019). Balansen mellan att uppmuntra och ställa krav. En reflektion över studenters uppsatsskrivande i relation till stress och stöttning. *Högre Utbildning*, 9(2), 15-24.

Uppsatser och vetenskaplig arbeten (examensarbete)

- Agelsen, D. (2018). *När hjälpen körde i diket. Om ambulansrockars förekomst, erfarenhetsåterföring och skadeförebyggande arbete*. Masteruppsats. Karlstad: Karlstads universitet. (1)
- Alm, O., Boström, F. (2010). *Polisblicken ur ett trafikperspektiv*. Skriftligt fördjupningsarbete, rapport nr 604. Vårterminen 2010. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (2)
- Altemark Vanneryr, G. (2020). *Trötthet och dess betydelse för flygsäkerheten vid polisflyget*. Examensarbete på kandidatnivå. Umeå: Enheten för polisutbildning, Umeå universitet. (3)
- Andersson, A-S., Blixt, L. (2016). *Användning av säkerhetsbälte i vårdutrymmet i ambulansen. Ur sjuksköterskans synvinkel*. Examensarbete, Vårterminen 2016. Växjö: Linnéuniversitetet. (4)
- Andersson, J., Liljekvist, T. (2014). *Ambulanspersonalens upplevelser av återbämtning mellan uppdragen*. Examensarbete 15 hp, Specialistsjuksköterskeprogrammet med inriktning mot ambulanssjukvård. Umeå: Institutionen för omvårdnad, Umeå universitet. (5)
- Andersson, T., Nilsson, D. (2008). *Säkerheten i polisbilen. Säkerhetstänkandet kring krockkudden och bilbältet*. Fördjupningsarbete. Vårterminen 2008. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (6)
- Axelsson, S., Mörtvik, M. (2017). *Kritiska händelser vid utryckningskörning. Polisens egna berättelser*. Kandidatuppsats i psykologi. Vårterminen 2017. Umeå: Institutionen för psykologi, Umeå universitet. (7)
- Berglund, T., Lipponen, S. (2015). *Trött under arbetspasset? En enkätstudie av upplevd trötthet hos sjuksköterskor inom ambulanssjukvård*. Specialistsjuksköterskeexamen, Ambulanssjukvård. Luleå tekniska universitet, Institutionen för hälsovetenskap. (8)
- Bergström, A. (2008). *Trafiksäkerhetstänkande i utbildningen av poliser*. Fördjupningsarbete. Rapport nr 493. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (9)
- Bertilsson, F., Kron, C. (2014). *Trafiksäkerhet ur ambulansförarens perspektiv. En kvalitativ studie*. Examensarbete i kognitionsvetenskap 15 hp, Umeå: Umeå universitet. (10)
- Brännström, H., Löfstedt Häggblom, J. (2005). *Skellefteåmodellen. Ett samverkansprojekt kring ratttonykerbet. En kritisk granskning av modellens tillämpning i Skellefteå och Umeå*. Umeå: Institutionen för psykologi, Umeå universitet. (11)
- Cederblad, J., Lindström, E. (2006). *Polisbilens Ergonomi & Säkerhet – Gällande bilbälte & bilstol*. Fördjupningsarbete, Rapport 280. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (12)
- Eriksson, I., Werner, C. (2007). *Ambulanspersonalens upplevelser av trafiksäkerheten i vårdutrymmet i vägburna ambulanser*. Examensarbete inom prehospital omvårdnad (D-uppsats). Karlstad: Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper, avdelning omvårdnad, Karlstads universitet. (13)
- Gustafson, K., Selberg, J. (2007). *Polisens utryckningskörning. Blått eller inte?* Fördjupningsarbete, Rapport nr 410. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (14)

forskning och teori

- Hagman, E., Nilsson, H. (2016). *Bältesanvändning på ambulansbären. En enkätstudie*. Självständigt arbete, 15 hp, Specialistsjuksköterskeprogrammet inriktning ambulanssjukvård. Sophiahemmet Högskola. (15)
- Hammarstrand, H. (2016). *Ambulanssjuksköterskans upplevelse av att ha varit inblandad i en trafikolycka i tjänsten*. Examensarbete i vårdvetenskap 15 hp, Vårdvetenskap med inriktning ambulanssjukvård. Växjö: Linnéuniversitet. (16)
- Hansson, J., Kjellander, O. (2017). *En patientsäker vårdinriktning på Hjul. En litteraturstudie*. Examensarbete i omvårdnad 61-90 hp, Sjuksköterskeprogrammet. Malmö: Malmö högskola, Fakulteten för hälsa och samhälle. (17)
- Haraldsson, J. (2009). *Trafiksäkerhet inom ambulanssjukvården. Den operativa personalens syn på utryckningskörning*. Masteruppsats i Kognitionsvetenskap. Linköping: Linköpings universitet. (18)
- Hermansson, F., Kela, S. (2003). *Polisbundbur. Utveckling av hundutrymme till polisbil Saab 95 kombi*. Examensarbete. Trollhättan: Högskolan Trollhättan/Uddevalla, institutionen för teknik. (19)
- Herrlin, F., Liljeqvist, S. (2012). *"Varje situation är unik". En kvalitativ studie om polisens riskuppfattning i arbetet*. Kandidatuppsats. Östersund: Mittuniversitetet. (20)
- Hyttbro, N., Dagnäs, J. (2007). *Polisens fordonsförarutbildning*. Fördjupningsarbete, Rapport nr 441. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (21)
- Hägemark, E. (2004). *Mörkerkörning. Realtidssimulering och visualisering av fordonsbelysning för mörkerkörning i körsimulator*. Examensarbete i Bildkodning. Linköping: Linköpings universitet. (22)
- Jansson, J., Strandberg, J. (2006). *Undvikandet av olyckor vid polisiära utryckningskörningar*. Fördjupningsarbete, Rapportnummer 305. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (23)
- Johansson, P., Öberg, K. (2004). *Hur poliser påverkas av skiftarbete*. Fördjupningsarbete, Rapportnummer 34. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (24)
- Jonasson, S. (2020). *Ambulansförarstudenters behov av simulatorträning och hur deras körförmåga kan utvärderas. En utforskande studie vid införandet av simulatorträning i en ambulansförarutbildning*. Kandidatuppsats i Kognitionsvetenskap, Vårterminen 2020. Linköping: Institutionen för datavetenskap, Linköpings universitet. (25)
- Jonsson, J. (2008). *Utryckning, 2+1 väg, Mittmonterat vajerräcke*. Fördjupningsarbete, Rapport nr 491. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (26)
- Junkka, M., Winqvist, S. (2017). *Ambulanssjuksköterskors upplevelser av omvårdnad och trafiksäkerhet. En intervju-studie relaterat till övergången från dygnstjänstgöring till delade 37 dygn*. Examensarbete 15 hp, Specialistsjuksköterskeprogrammet med inriktning mot ambulanssjukvård. Umeå: Umeå universitet. (27)
- Karlsson, R., Skog, S. (2017). *Hur ambulanspersonal upplever och hanterar sin arbetssituation – en litteraturstudie*. Gävle: Akademin för hälsa och arbetsliv, Avdelningen för hälso- och vårdvetenskap, Högskolan i Gävle. (28)
- Klinga, C., Rudstam, T. (2020). *Ambulans i storstad. Personalsammansättning & personalomsättning*. Uppsats. Stockholm: Institutionen för lärande, informatik, management och etik (LIME), Karolinska Institutet. (29)
- Larsson, C. (2016). *Polisers befogenhet att förfölja fordon*. Examensarbete i straffrätt, höstterminen 2016. Stockholm: Juridiska institutionen, Stockholms universitet. (30)
- Larsson, T., Sandberg, F. (2014). *Övergång från dygnstjänstgöring till delade dygnspass inom ambulanssjukvården. En*

- kätstudie inom patientsäkerhet, trafiksäkerhet och arbetsmiljö. Examensarbete. Magisteruppsats. Lunds universitet, Medicinska fakulteten, Avdelningen för omvårdnad, Institutionen för hälsa, vård och samhälle. (31)*
- Lidholm, E. (2016). *Polisiär våldsutövning – En studie om polisens befogenhet att bruka våld. Examensarbete på juristprogrammet, Höstterminen 2016. Lund: Lunds universitet. (32)*
- Lindh, K., Enmark, P. (2005). *Uttryckningförareutbildning (Polis – Uppföljning av olyckor). Fördjupningsarbete. Rapport nr 245. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (33)*
- Lundqvist, L., Svedjewik, T. (2019). *"Ser jag någonting i registren, då stoppar jag". En kvalitativ intervjustudie om svenska polisens arbete med fordonstopp. Examensarbete i kriminologi, Kandidatprogram i utredningskriminologi. Gävle: Akademin för hälsa och arbetsliv, Avdelningen för socialt arbete och kriminologi, Högskolan i Gävle. (34)*
- Mossberg, E., Bruhn, H. (2018). *Trafiksäkerhet i ambulansens vårdutrymme under prioritet – 1 transport till sjukhus. Självständigt arbete, Specialistsjuksköterskeprogrammet inriktning ambulanssjukvård, Höstterminen 2017. Stockholm: Sophiahemmet Högskola. (35)*
- Nyberg, K., Maripuu, A. (2007). *Hur är det ställt med polisens psykiska välbefinnande? Fördjupningsarbete, Rapport nr 388. Umeå: Polisutbildningen, Umeå universitet. (36)*
- Zsoka, B. (2012). *Dygnstjänstgöring inom ambulanssjukvården i södra Sverige. Enkätstudie om arbetsmiljö, patient- och trafiksäkerhet. Magisteruppsats. Lund: Lunds universitet, medicinska fakulteten, Institutionen för hälsa, vård och samhälle, Avdelningen för omvårdnad. (37)*
- Örtlund, E. (2020). *"Vi åker obältade...". En kvalitativ studie om stressorer och möjliga förändringar i polisyrket. Examensarbete i Arbetshälsovetenskap. Gävle: Akademin för hälsa och arbetsliv, Avdelningen för arbets- och folkhälsovetenskap, Högskolan i Gävle. (38)*